

Till Finansdepartementet: Yttrande från Riksorganisationen Hela Sverige ska leva angående Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48). DnrFi201602568/K

Hela Sverige ska leva remissvar

Regional indelning – tre nya län SOU 2016:48

Om hela Sverige ska leva och få en chans att utvecklas är regionerna och dess förutsättningar en viktig del i detta.

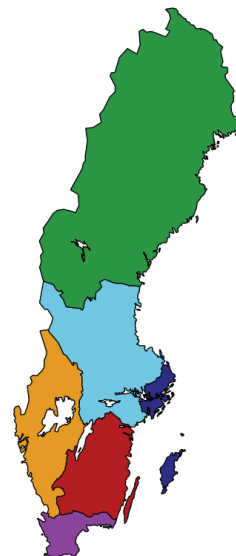
Vårt remissvar på *Regional indelning – tre nya län: SOU 2016:48* uttrycker det vi känner en oro inför. Vi har valt att belysa den utifrån tre olika perspektiv. Regionen, kommunen och den lokala utvecklingsgruppen. De beskrivs utifrån de förslag som påverkar Norrland, Svealand och Västra Götalandsregionen.

Detta ska ses som exempel på konsekvenser och kan appliceras på alla regioner men där extremerna finns i dessa tre exempel.

Vi har också beskrivit hur vi skulle kunna göra vissa delar annorlunda för att undvika det vi befärrar kommer ske med förslaget.

En försämrad lokal demokrati och ett påskyndande av urbaniseringen och centralisering.

Hela Sverige ska levas organisation sträcker sig över hela landet vi representerar 5 000 lokala utvecklingsgrupper och bygger på en tradition av byarörelsen. Det finns därmed olika individuella åsikter om för- eller emot regionförstoringar. Vi har därför valt att inte säga det enkla ”JA” eller ”NEJ” utan belyser de frågor vi jobbar för utifrån remissen. Vi delar alla tron på att ta vara på den lokala kraften, stärka den lokala demokratin, motverka urbanisering och skapa förutsättningar för en god landsbygdsutveckling och en balans mellan stad och land. Vi jobbar med fyra värdegrunder som är: Mångfald, hållbarhet, jämställdhet och demokrati. Dessa kommer alla belysas utifrån remissförslaget.

Viktig utvecklingskraft går till spillo

Vi befarar att arbetet med att göra nya regionala indelningar kommer vara mycket resurs och tidskrävande och därmed ta kraft från utveckling i hela landet. Istället för att ägna tiden åt att skapa riktig utveckling blir det flera år av omfattande omorganisation som i det komplicerade läge Sverige befinner sig nu (med integrationsproblem, bostadsbrist, polisens omorganisation, lärarbrist etc) är att lägga sten på börda. Det är dessutom svårt att administrera eller organisera bort de problem som, framförallt, landstingen idag dras med. Det är skenande kostnadsökningar som inte kan avhjälpas med nya administrativa centra utan som måste göras genom lokal och regional utveckling. Ännu större regioner kommer därtill att fortsätta driva på den negativa spiral som idag dränerar kompetens och arbetstillfällen från mindre städer och landsbygd till större städer.

Urban tolkningsparadigm

Hela utredningen präglas av en stark urban tolkningsparadigm där exempelvis meningen *"Dalarna, Gävleborg, Södermanland, Uppsala, Västmanland och Örebro län samlas i ett län. De kan då utgöra en stark samarbetspart till Stockholms län."* visar tydligt på detta. Utredarna utgår ifrån vad de kallar för "starka regioner" och försöker applicera detta på resten av Sverige som inte alls har samma förutsättningar som dessa.

En annan formulering lyder: *"Fokus bör vara på en indelning i stora län som möjliggör planeringsprocesser för att forma starka arbetsmarknader på flera platser i landet, även utanför Skåne, Västra Götaland och Stockholm. Det handlar om att skapa förutsättningar för ökad planeringsmakt, bättre villkor för inomregional planering samt organisatoriska förutsättningar för att överbrygga nationella planeringsstuprör"*. Här utgår utredningen ifrån storstadsregionerna och att goda planeringsförutsättningar per definition utformas på detta sätt medan den kanske största strukturomvandlingen skett i andra delar av landet där kommunerna fått försämrade förutsättningar de senaste decennierna och ändå förhållandevis bra klarat av att anpassa sig till detta genom kreativa lokala lösningar.

Under de senaste decennierna har det etablerats ett starkt urbant tolkningsföreträde i Sverige där merparten av politikerna strävat efter att centralisera, samordna och åstadkomma "storskaliga" lösningar. Även denna utredning utgår från det paradigmet. Dock ska det sägas att det är dess uppdrag då utredningen görs och de direktiv den fått. Men det betyder ändå att vi försöker lösa dagens problem med samma metoder som industrialismen samhälle krävde, när verkligheten ser annorlunda ut nu och informationssamhället har ändrat förutsättningarna för vårt organiserande.

Bakgrund till utredningen

Svensk regionindelning har varit föremål för utredningar i drygt 50 år men tog fart efter inträdet i EU. Dels efter inspiration från övriga delar av Europa som har ett starkare mandat ifråga om självstyrande regioner. Dels eftersom människors rörelseområde ökade och regionförstoring blev på modet. Det i allt högre utsträckning specialiserade och högutbildade Sverige gjorde att fler pendlade längre till arbetet (ofta utanför kommungränserna); detta på grund av färre industrijobb (färre fabriker/arbetsplatser) och en mer specialiserad arbetsmarknad. Men man ska komma ihåg att regionförstoring är ingen planeringsmodell utan snarare en förklaringsmodell.

Ansvarsutredningen tog sin utgångspunkt i människors rörelsemönster i vardagen, men lades ner på grund av att det är svårt att rita om gränser. Nu kommer ytterligare ett förslag där utgångspunkten är sjukvårdens mest specialiserade vård, som endast används av varannan svensk någon gång i livet. Men också vad man hävdar en maktbalansfråga där varje region ska vara ungefär lika stor befolkningsmässigt. I stället för att utgå från dagens moderna samhälle som är betydligt mer flexibelt, småskaligt och föränderligt. Utredningen måste ha sin utgångspunkt i att människors vardag och inte baseras på administrativa gränser (Exempelvis i Sörmland, Uppland och Västmanland pendlar mer än 100 000 till Stockholms län och idag knappt en tiondel till de län som ska bilda nya regionen). Vi bör istället utveckla ett mer gränsöverskridande samarbete där starka, självständiga kommuner med egen beskattningsrätt, som är den unika självklara basen i svensk samhällsorganisering och samhällsbyggande, kan utveckla samverkan med de kommuner som passar. Det saknas delar i utredningen som belyser samarbete, kommunernas roll i de kommande regionerna samt vilken roll staten ska ha i framtiden.

Utredningen tar sin utgångspunkt i gamla samhällslösningar och förbereder sig inte på morgondagens digitala nätverksorienterade samhälle, utan baseras främst på landstingets nuvarande sätt att organisera och leda sin sjukvård. Vi ser också, genom de stora strömmar av flyktingar som kommit till Sverige, att i stort sett hela Sverige växer. Göteborgs universitet, och forskargruppen kring Tomas Kåberger, menar att vi om 40-100 år kan vara 20-40 miljoner invånare i Sverige, på grund av klimatförändringarna. Den digitala specialiserade sjukvården fordrar, i ett sådant scenario, helt andra organisationsmodeller. Kanske kan vi förstaliga specialistvården som i Norge? Kanske kan vi organisera akutsjukhusen till gemensamma kommunalförbund? Om vi ser hur vårt grannland Norge löst regionalpolitik och organisering – kan även vi skapa bättre förutsättningar för hela landet?

Traditionella framtidsspaningar

Utredningen utgår från att urbanisering och människors livsval kommer se likadana ut som de gjort under industrialismen. Idag ser vi redan tendenser att urbaniseringen i Sverige avtar. 250 kommuner växer. Landsbygden har lika stor in- som utflyttning (SCB), trots de försämrade förutsättningar som rådande politik skapat. Det utredarna inte alls tar hänsyn till är vilka förändringar digitaliseringen kan skapa för människors livsval. De förutsätter att alla demografiska/ekonomiska kurvor kommer vara oförändrade trots att forskning och studier visar på stora förändringar på sådant som påverkar livsstilsval. Istället för att tänka en mer decentraliserad, digitaliserad värld med stark lokal förankring försöker utredningen fortsätta lösa problem med centralisering och storskalighet vilket vi vet får stora konsekvenser på möjligheter för diversifierade arbetsmarknader i hela landet, ökad urbanisering till redan befolkningstäta städer med bostadsbrist och miljöproblem som följd. Om detta fortsätter riskerar också landets matförsörjningsgrad, råvaruleveranser och ekonomi att försämrans. Allt det här riskerar att leda till ett tudelat land som i sin tur kan skapa demokratiproblem.

REGIONPOLITIKER I NORRLAND

Måndag igen. Ska snart kliva upp. Funderar på om det är värt besväret. Att vara regionpolitiker i nya Norrlandsregionen är en utmaning, minst sagt. Först med allt arbete det var att få ihop dessa fyra län men sedan nu när det är ny valrörelse. 50 träffar inplanerat de närmaste veckorna och då har jag bara täckt en bråkdel av regionen. Folkvald kallas man, men jag vet inte om jag kan få bära det epitet längre. Det tar en halv dag att resa genom mitt egna valdistrikt. De jag ska representera är 100 000 personer i ett område av 34 000 kvadratkilometer, nästan lika stort som hela Danmark. Jag kan inte med gott samvete säga att jag kan träffa de medborgare jag ska representera, än mindre de som finns i hela nya regionen som är över 100 mil lång. Det känns som att jag genar i kanterna, gissar mig till vad medborgarna egentligen tycker och att jag kör oändligt mycket bil och flyger på tok för mycket. Det sliter på en. Framförallt känns det som att min tid upptas till att förflytta mig och inte till den tid som jag borde ha - att träffa medborgare, företagare, föreningar och organisationer.

Min partikamrat, en yngre kvinna med barn fick sluta. Det var helt omöjligt att få ihop livspusslet som förtroendevald och småbarnsförälder och då hade ändå hennes man ett jobb på hemorten. Hade det inte varit så skulle hon aldrig ens kunnat ställa upp. Men det var väldigt synd, hon var en av de bästa vi hade. Fortsätter det så här kommer det bara bli de som har heltidsarvoderingar som kan vara med och några pensionärer. Jag är den enda i regionfullmäktige som man kan betrakta som landsbygdsbo. Jag bor inte i en stad. De övriga gör det. Så ser hierarkierna i partierna ut. Först är det partibeteckningen som gäller, så klart utifrån valet. Sedan måste man ta hänsyn till ålder och kön och etnicitet i den utsträckning det skulle finnas någon med utländsk härkomst på valbar plats. Sedan är det de större städernas representant som går före en landsbygdsbo, en outtalad "jamen de representerar ju fler personer". Men jag kan känna att det blir en skevhet i synsättet. Vi talar mycket

om de stora centras utveckling, om att arbetsmarknadsregionerna måste stärkas, infrastruktursatsningar och kollektivtrafik centraliseras och hälsocentraler och sjukhus i de mindre orterna hänger på gärdsgården. Få talar om landsbygdens möjligheter och satsningar där.

Efter en lång intern strid blev det ändå Umeå som drog det långa strået. Då universitetssjukhuset ligger där och Umeå är "mitt i" den nya storregionen så blev det naturligt. Dit fanns också de bästa kommunikationerna, i alla fall om man räknar "med norrlandsmått mätt". Det fanns förslag och försök från början att alternera platser för fullmäktige men det blev bara en "Brysselkarusell" av det hela. Inte bra för någon. Så nu är fullmäktige fem gånger per år i Umeå. Det innebär att jag flyger från Östersund dit, sedan måste vi övernatta två nätter för att hinna med. Värre är det för de som bor i Norrbotten. En del måste flyga via Stockholm för att hinna. Den som har längst till regionfullmäktige bor i Kiruna och har 59 mil enkel väg. Det tar 7 och en halv timme med bil. Alternativet är att flyga från Kiruna till Stockholm och sedan till Umeå. Det nästan halverar restiden men inte riktigt.

Eftersom vi inte bara har regionfullmäktige utan även nämnder och utskott är det snart så att jag måste skaffa en övernattningslägenhet i Umeå. Jag orkar inte pendla dit för varje möte. Visserligen har vi försökt med distansmöten men det är svårt. Sker en hel del prat i korridorerna som man då missar. Det känns också viktigt att ha en närhet till de tjänstemän som ska genomföra de politiska besluten och de finns idag i princip uteslutande i Umeå.

Bostadsbristen i Umeå är eländig. Men har i alla fall ställt mig i kö. På de andra orterna som haft länsstyrelser och region- eller landsting är situationen den omvända. Östersund började tappa i befolkning då jobben flyttades till Umeåregionen. En följd effekt är att Mittuniversitetet nu tappar studenter och fundera på att lägga ner ytterligare ett lärosäte, precis som man gjort i de mindre kommunerna som Ragunda på 2000-talet och Härnösand 2012. Då det in den nya regionen centraliserat kompetensen inom de statliga verken som Trafikverket, Polisen, Tillväxtverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Skogstyrelsen med flera. Från början fanns de gamla kontoren kvar men man ser en sakta centralisering av alla instanser till Västerbotten. Närheten är viktigare än den geografiska spridningen.

Ekonomi har väl inte blivit bättre direkt. Fortfarande stora besparingskrav. Alla landsting i norr hade ju stora underskott med sig in i nya regionen. Hade man fått skriva av skulderna och börja om från noll hade det varit en sak, men nu blev det redan från början en ända lång jakt på besparingar. För att inte tala om den tid det tog att få till nya skattesatser och skatteväxlingar mellan kommunerna och regionen. Jag vill inte räkna de timmar som lades på det. Vi planerar nu ett stort sparpaket med sjukhus som läggs ner och hälsocentraler som bemannas med datorer istället för personal. Det är massiva protester från de som drabbas, men vad ska vi göra? Kostnaderna har fortsatt att skena och

specialistvården och stafettläkarna tar allt mer av budgeten. Det problemet försvann inte med en större region. Jag upplever att det snarare förstärktes. Och vård som är så viktigt för människor. Du kan åka långt för enstaka specialistingrepp men primärvård, känna en trygghet i att det finns nära, det är så viktigt för människors trygghet. Ibland undrar jag om vi inte skulle ha lagt all den tid vi gjort på omorganisationen och regionförstoringen på att försöka gå till botten med de ekonomiska problemen sjukhusen hade och ändra det från grunden istället. Om man ska vara ärlig har ju de kommuner som haft krympande ekonomier klarat detta mycket bättre. Tyvärr ser ju inte situationen bättre ut för dessa nu när de fortsätter att dräneras medan Umeåregionen växer. De städer som var motvikt eller alternativ till Umeå tappar i utveckling som det ser ut nu när de akademiska jobben flyttas. Då det mycket är de socioekonomiska faktorerna som styr både hälsa, skolresultat och annat har denna skevhet mellan storstadsregionen och de andra kommunerna ökat ytterligare. Och då är fortfarande Umeå en liten plutt om man jämför med de växande regionerna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

När man tappade den lokala kännedomen försämrade kvalitén också. Detta borde man kunnat ha sett efter de konsekvenser som den nya polisorganisationen skapade i mitten av 2010-talet. Det innebar att polisen inte ryckte ut när den skulle och när den gjorde det hamnade de på fel plats ibland. Frustrationen bland lokala poliser, kommunmedborgare och kommunpolitiker var stor. Det innebar tillslut att man rev upp nya regioner och gjorde fler regioner i norra Sverige. Det blev ohållbart.

Värst kanske det ändå är att de som "vad var det jag sa"-sägarna fick rätt. Vi visste nog innerst inne att denna stora organisationsförändring skulle leda till ökad urbanisering, centralisering och ett enormt demokratiproblem. Men i desperationen att göra något fick det bli detta. Vad skulle alternativet vara? Att fortsätta som då gick ju inte heller...

KOMMENTAR

Geografi

Utredningen skriver "En särskild utmaning för ett nytt län i norra Sverige är att de förtroendevalda ska representera människor i ett väldigt stort område och kunna fullgöra sina uppdrag trots stora geografiska avstånd" Vi kan bara hålla med. Det som är ett faktum är de geografiska förutsättningarna. De kommer inte ändras. Däremot hur befolkningen, förutsättningar, företagandet ser ut, skiftar genom tid och rum. Att då negligera ett uppenbart faktum som inte går att förändra - avstånd - så länge inte det kommer ny teknologi som gör att vi kan transportera oss snabbare, alternativ träffas i alternativa verkligheter, alternativt investera miljarder i infrastruktur - så är avstånden det de är. Vilket oavsett vilket argument man än väljer är ett oerhört problem. Enligt bedömning vad som är personers gräns för att ha en vettig pendling är 45 minuter. Här kommer vi ha avstånd som, beroende på färdmedel kan uppstiga till över en arbetsdag 8 timmar. Att inte fästa större vikt vid detta och de konsekvenser det kommer medföra är verklighetsfrånvänt.

Praktiskt genomförande

I utredningen finns inga beskrivningar på de konsekvenser som regionförstoring kommer innebära i praktiken. Vår beskrivning visar på några exempel hur det kan komma att bli.

Lokal demokrati

Större län kan dock innebära avsevärt längre avstånd för de valda politikerna då de ska fullgöra sina uppdrag. Om restiderna ökar kan det bli svårare för en fritidspolitiker att kombinera sitt uppdrag med arbete och familjeliv. För att möjliggöra för alla valda att delta

Ekonomi/resurser

Utredningen skriver *I den norra delen av landet föreslås en sammanläggning av de fyra nordligaste länen,://: Därmed uppnås en tillräcklig styrka för att ansvara för sjukvården i landstinget och resurser för ett effektivt regionalt utvecklingsarbete. Länen är relativt glest befolkade och för att få tillräcklig kraft i det nya länet blir det med nödvändighet ett stort geografiskt område. Ett alternativ hade varit att dela detta område i två, men det skulle inte resulterat i län och landsting med ekonomiskt tillräckligt stabila förutsättningar. Här har således avvägningar gjorts mellan å ena sidan resursstyrka och å andra sidan geografisk storlek.* Utredningen förklarar i vaga ordalag vad som gör att resurserna kommer öka. Det finns ingen garanti för att större regioner har bättre ekonomi. Det är alla hårt ansatta landsting. Den totala skattekraften kommer vara oförändrad i de större regionerna. Det som skulle hjälpa upp ekonomin är antingen att dessa fick skriva av sina skulder. Det behöver då inte motivera större regioner. Eller gör större omfattande reformer som att man ändrar skatteutjämningsystemet då obalansen idag ligger mellan norra och södra Sverige. Eller att man gör en stor region av hela Sverige om nu storleken är det som har betydelse. Eller att man återför värdet av de naturresurser som genereras på landsbygden. Även om man gör sex storregioner kommer de ekonomiska problemen för de glest befolkade delarna av regionerna fortsätta.

Urbanisering

Att genomföra denna regionförstoring kommer oundvikligen driva på urbaniseringen. ”Bräcke får inte fler invånare för att länets gränser ritas om och tillväxt i Kiruna innebär inte tillväxt i Bräcke”

Arbetsmarknad/Socioekonomiska faktorer

Utredningen skriver: ”*Den centrala administrationen bör kunna rationaliseras genom gemensamma system, vilket skulle innebära att mer resurser kan användas till direkt vårdverksamhet*” Med andra ord tar utredarna för givet att centralisering av administration kommer genomföras. Det innebär att arbetstillfällen kommer flyttas från de nuvarande städerna till regionens säte. Det kommer påverka inte bara dessa jobb utan även kringtjänster. De kommer spåda på den obalans som finns i

socioekonomiska förhållanden idag. Det går också stick i stäv med det regeringen lyft att statliga jobb ska finnas i hela landet och att de gett direktiv om omlokalisering av statliga jobb.

Att administrationen skulle minska har inte med centralisering att göra. I mindre kommuner löser man detta genom delade tjänster eller färre personer på enheter vilket ofta skapar samverkanssynergier. Det kommer vara en marginell förändring i administration däremot en påtaglig förändring i arbetsmarknad. Det blir dessutom en maktförskjutning. Då tjänstemän har en påverkan på hur beslut genomförs och i plan- och strategiarbete kommer det gynna de platser som finns dessa nära då de känner till dem och kan relatera till och därmed argumentera för vad som är "rätt avvägningar att göra". Med fler akademiska jobb utspridda i hela landet kan de socioekonomiska faktorerna motverkas och skapa dynamik i arbetsmarknaden.

Mångfald

Mångfald i att det finns olika grupper representerade i regionfullmäktige kommer bli svårt då de geografiska avstånden och det dessa bär med sig kommer exkludera många från att delta i det politiska arbetet. Det kommer också minska antalet personer som bor och är verksamma på landsbygden. En minskat antal fullmäktigeledamöter kan också leda till sämre representativitet av en mångfald av politiska partier.

Hållbarhet

Eftersom regioncentrat kommer växa kan detta minska antal resor då människor tvingas flytta. Resorna för de förtroendevalda kommer dock öka markant och förutsätta att flyg används. I förlängningen hotas jobb och service på landsbygden vilket innebär en försämrad matförsörjning i hela landet. Det kommer leda till mer import av livsmedel som försämrar miljön.

Jämställdhet

Utredningen beskriver detta på ett bra sätt "*Givet de strukturella ojämlikheter som existerar mellan kvinnor och män kan det finnas en risk att kvinnliga förtroendevalda politiker påverkas negativt. Geografiskt större landsting skapar ett behov av att resa längre sträckor för att fullgöra sina politiska uppdrag. Detta skulle kunna leda till att kvinnor i lägre grad åtar sig politiska uppdrag. Motsvarande problem kan även uppstå för exempelvis småbarnsföräldrar och egenföretagare.*" Regionförstoring kommer försämra jämställdheten. Det kommer också driva på att kvinnor lämnar mindre städer och omgivande landsbygd då jobben centraliseras.

Demokrati

Utredningen skriver "Ytmässigt stora regioner kunde leda till sämre representativitet i de politiska församlingarna liksom sämre möjligheter för politiker att aktivt delta i de politiska församlingarnas arbete" i arbetet är det därför viktigt att landstingen utformar sina arbetsformer på ett sätt som underlättar detta.

"Detta kommer naturligtvis att innebära stora utmaningar när det gäller demokratiaspekter och lokalkännedom vid beslutsfattande."

Självklart finns det ett värde i att beslut fattas så nära de människor det berör som möjligt. Det är också en bärande princip för den kommunala självstyrelsen och en viktig förutsättning för människors tillit, delaktighet och ansvarstagande i samhällslivet. Närhet kan avse fysisk närhet men också närhet när det gäller på vilken nivå besluten fattas. En sammanslagning av fyra län till ett stort kan uppfattas som en reform som försämrar demokratin, genom att öka de geografiska avstånden mellan den enskilde medborgaren och beslutsfattarna."

Det finns en överhängande risk att politikerföraktet späs på då du inte har en relation till en kommunal eller regional politiker. Det kan i sin tur leda till ökad hotbild och att färre personer som vill bli förtroendevalda. Den lokala demokratin kommer att påverkas på ett sätt som riskerar att leda till odemokratiska sätt. D.v.s. att människor tar saker i egna händer. Vi efterlyser därför att om den mest omfattande reformationen av län och landting/regioner ska göras - bör medborgarna involveras i detta - genom folkomröstning. Där finns redan två initiativ som med största sannolikhet kommer leda till folkomröstning; en i Norrbotten och ett i Jämtland/Härjedalen. Initiativ har också tagits i Dalarna.

KOMMUNPOLITIKER I DALARNA

I den nya Svealandsregionen är jag ett av 64 kommunstyrelseordföranden. Tidigare hade vi en bra kommunikation med regionen och ett nära samarbete med landstinget. Vi har en stark lokal identitet och har alltid jobbat bra som en region. Nu ingår vi en storregion med Dalarna, Gävleborg, Södermanland, Uppsala, Västmanland och Örebro. Jag har 45 mil till kom kollega i Nyköping och ska jag vara ärligt har vi inte jättemycket gemensamt. Förutsättningarna för Orsa och Nyköping är vitt skilda. Det gemensamma vi har är väl att se till att alla resurser inte slukas av regionens starka aktör Uppsala.

Framförallt känns det som det blivit omöjligt att skapa en vettig mötesplats för kommunerna tillsammans med regionen. 64 spridda kommuner gör det svårt att samlas och prata. Blir ett mindre företag att få ihop allt. Och i Sverige är det kommunala självstyret starkt och ska så förbli men vi känner att kommunikation med regionen har försämrats markant. Det blir svårt att alla ska delta

samtidigt och då måste vi dela upp oss i olika mindre grupper vilket innebär att man inte har den direkta kontakten med regionens företrädare på samma sätt som förut. Jag upplever att det skapar en dragning av resurser till de större kommunerna i regionen och framförallt Uppsala. tidigare kunde vi prata infrastruktursatsningar, möjliga samarbeten mellan kommunen och landstinget men nu blir allt mer formaliserat genom att vi är så många. De regionala samarbetena med att satsa på närodlat och lokalt, hitta smarta elförsörjningsdelar med egen vindkraft har försvunnit in en stor ogripbar massa. Därför känns det som vi tagit flera steg tillbaka istället för framåt.

Kultursamverkansmodellen som ska ge möjligheter att vara med i samråd innebär nu att regionens företrädare åker runt till 64 kommuner för att samråda. Det kräver oerhörd administration och transport av de som är ansvariga och då hinner de knappt "regionen runt" innan det är dags att börja igen. Mer pengar finns det inte i samverkansmodellen så det är mer planering än att det skapat mer kultur i hela regionen.

Och så var det de här med kompetensförsörjning. Nu klagar man på att det inte finns kompetens i hela regionen och därmed måste allt förläggas till Göteborgsregionen där kompetens finns. Men det krävs väl inget geni att räkna ut att om de flesta akademiska jobb flyttar, särskilt de som traditionellt sätt innehas av kvinnan bor familjen till största del där hennes jobb finns. Det har inneburit när landstingets administration och länsstyrelsen flyttades så flyttades jobben och därmed människorna. Då uppstår kompetensbrist eftersom förutsättningarna inte längre finns där för att kunna jobba två stycken. Vi kämpar inom kommunerna att få till det men det är svårt. Arbetsmarknaden var bredare tidigare när det fanns fler aktörer men nu har de centraliserats.

Ett annat konkret exempel är strandskyddet som vi så länge kämpat för. Här är det nu tjänstemän som sitter ännu lägre bort än vad de gjorde tidigare och fattar de beslut som kan påverka utvecklingen i vårt (gamla) län. Jag kan säga att frustrationen är stor och håller tummarna för att det inte blir ett nytt daluppror.

KOMMENTAR

Samarbete kommun - region

Idag finns det i de flesta regioner och landsting, och även tillsammans med länen goda relationer och samverkan. Gotland och Jämtland är exempel på detta. Där en greppbar geografisk yta kan hantera samhällsutmaningar tillsammans på lokal, kommunal och regional nivå. Nya storregioner kommer att kraftigt påverka dessa möjligheter.

Utredningen skriver: ”Vi noterar dock att Västra Götalands län redan i dag består av 49 kommuner och att det där finns en fungerande samverkan med kommunerna. Att organisera samverkan med 64 kommuner är en gradskillnad jämfört med 49 kommuner, inte en artskillnad” Vi vill påstå att redan 49 kommuner är för många. Men att vifta bort att 64 kommuner i samverkan inte skulle medföra stora problem är naivt.

Utveckling/Innovation

Utveckling sker i lokalsamhället. Genom att entreprenörer startar ett företag, en kommun hittar ett smart sätt att bedriva välfärd. Bakom detta ligger alltid enskilda individer. Om dessa tas bort, eller förutsättningarna för det tas bort (ex kompetens, finansiering, service, välfärdstjänster) kommer den samlade utvecklingen i landet minska. Idag måste du ofta övertyga finansiärer (ex region) om dina idéer, ha stöttning i projekthantering och detta riskerar att centraliseras och därmed minskar möjligheterna för utveckling i hela landet.

Infrastruktur

När infrastruktursatsningar gör tenderar det att göras i folkrika regioner och av de som kan medfinansiera stora projekt. Det finns inga argument som föranleder att tro att detta kommer förändras genom en ny regionindelning. Det blir inte mer pengar i systemet för det.

Lokal demokrati/anknytning

Utredningen skriver ”Län och regionkommuner så långt som möjligt avgränsas så att medborgarna kan känna anknytning dit.” här kan exempelvis Dalarna användas som ett exempel på stark regional identitet - en identitet som inte kommer försvinna med nya regioner men som kommer suddas ut i nationella sammanhang.

Härjedalen vill tillhöra region Jämtland/Härjedalen men inte ett Stornorrland (det råder politisk enighet över blockgränsen). De vill hellre tillhöra Svealand om de måste välja, men: den regionen vill inte ha dem. Det kommer finnas gränsdragningsproblematik, inte bara här utan i andra län. Dessa faktorer är kända av utredarna, men ignoreras.

Även Svealandsregionen dras med anknytningsproblem då de regioner utredarna vill ska ingå i Svealandsregionen inte finns för det stora folket, utan enbart ett begrepp sedan geografien i skolan.

Annan samverkan

Då staten nu kommer utforma sin samverkan/samråd med regionerna eftersom det blir den mentala kartan över Sverige kommer kultursamverkan påverkas tillsammans med andra typer av samråd, infrastruktursatsningar, organisation av statlig verksamhet. Det kommer alltså påverka centralisering av alla verksamheter på regional och statlig nivå.

LOKAL UTVECKLINGSGRUPP I VÄRMLAND

Vi har länge klurat på en bra idé som vi tror skulle kunna stärka vår bygd. Projektidén är framme men vi behöver finansiering. Tidigare hade vi möjlighet att kunna prata dels med lokala kommunpolitiker men också med regionen som har det regionala utvecklingsansvaret. Visserligen var det en bit att åka från Torsby till Karlstad men det kunde man göra en timmes bilresa är ju vi vana med. Dessutom visste man vilka som satt med. Nu är det Göteborg som gäller 33 mil enkel väg. Svårt att åka och knacka på dörren och presentera projektet. Vi riskerar nu att det drunknar i alla andra större (och därmed) viktigare projekt.

Förut hade man känslan av att man var långt ifrån politikerna, att vissa delar av Värmland var viktigare. Men undrar ändå om inte det var bättre. Nu är vi en avlägsen avkrok i Sveriges näst största region. Förbindelserna mellan Stockholm och Göteborg förbättras och förstärks, vägarna till oss blir bara sämre och sämre. De kommer ut en gång per år på nått slags samråd med är mest för att visa på de storslagna planerna som skapats på ett skrivbord i Göteborg. Känns som att man tappat den lokala förankringen helt. Hoppas dock mycket på projektet men det är ett stort ideellt arbete, många timmar som vi har lagt redan nu för att få till ansökan.

Och när man vill berätta om sitt projekt eller om de regionala beslut som fattas har medierna också anpassat sig efter nya regionen. Det finns en lokal reporter i Karlstad men that's it. SVT Väst ska numer bevaka även Värmland men redaktionen finns i Göteborg så vi får mest höra om vad som händer i stan. Jo, de åker ut och gör en del safarijournalistik i obygden men känns inte som att de överhuvudtaget speglar vår vardag längre.

KOMMENTAR

Avstånd

Utredningen skriver *Länsstyrelsernas verksamhet spänner över många områden och vilka som är direkt berörda av verksamheten varierar. Vilka som är berörda av en specifik verksamhet kan vara av betydelse för var denna verksamhet bör vara lokaliserad. Vi bedömer att flera av de verksamheter som vänder sig direkt till medborgare eller företag, exempelvis många typer av tillståndsprövning och tillsyn, och som kräver en fysisk närhet till verksamheten bör bedrivas från flera orter i respektive nytt*

län. "Vi hävdar att detta inte bara gäller länsstyrelserna utan även landstingen/regionernas verksamhet. Det kommer till en början finnas en strävan efter att ha verksamheten på olika ställen men succesivt brukar närhetsprinciper övervinna det. Det ser man redan nu i Västra Götalandsregionen där det finns en dragning till Göteborg.

Mediabevakning

Även andra samhällsområden som mediabevakning kommer till slut anpassa sig till nya regionerna då det medvetet, eller omedvetet ritar om den mentala kartan. Det innebär en risk för mer koncentrerad mediabevakning och i förlängningen spä på demokratiproblemet ytterligare.

Civilsamhället

Det är glädjande att utredningen nämnt civilsamhället och dess betydelse *"Genom civilsamhällets organisationer kan människor påverka politikens innehåll och utformningen av offentliga beslut, eller delta i ett löpande samtal mellan organisationerna å ena sidan och offentlig sektor å andra sidan. Det sker genom civilsamhällets roll som röstbärare och opinionsbildare. Civilsamhällets organisationer kan i olika frågor samla medlemmarnas synpunkter, bearbeta dem internt i organisationen och därefter föra fram dem i olika sammanhang. Syftet kan vara att lyfta nya frågor till allmänhetens kännedom och samhällsdebatten, men också att bidra med synpunkter och argument som höjer kompetensnivån hos det offentliga och samhället i stort. Civilsamhällets organisationer kan på detta sätt bland annat bidra till ökad kunskap och bättre beslutsunderlag"*

Det är riktigt som utredningen beskriver men det kräver också att dessa arenor möjliggörs. Redan idag när avståndet till beslutsfattare är mindre kan detta vara svårt då civilsamhället verkar på ideell basis. Större regioner skulle försvåra denna kontakt och riskera att leda till att även civilsamhällets organisationer behöver gruppera sig i större enheter med mer centralisering som följd.

SAMMANFATTNING & ALTERNATIV

Utredningen skriver *"Det hade varit önskvärt om det hade funnits en lösning som innebar ett nytt län med tillräcklig robusthet och styrka men inte fullt så stora avstånd"* Det håller vi med om. Vi önskar att man avvaktar med denna omfattande regionreform då den kommer få efterverkningar på så många områden i hela samhället. Nuvarande länsindelning har fungerat i 382 år. Genom enorma samhällsförändringar, svält, krig, industrialiseringen, tillväxt och kriser. Regionreformen saknar alternativ och alternativa synsätt och tar inte ett helt grepp över vad problematiken egentligen består av. Man försöker bota symtomen inte sjukdomen. Detta med samma överksamma medicin som de senaste decennierna visat sig inte fungera. Man försöker omorganisera bort ett regionalpolitiskt problem.

Malin Rönnblom, genusvetare och forskare vid Umeå universitet, menar att politikerna har klivit åt sidan och därmed finns det heller ingen som är ansvarig. Det finns ingen som har beslutat om landsbygdens avveckling. Det bara händer. I det där tysta bor också en överenskommelse om att det är det urbana livet som gäller och att landsbygden är ett passerat stadium i människans evolution. Att det är den logiska utvecklingen i ett rationellt välfärdssamhälle. Ett samhälle som präglas av storskalighet och centralisering (vilket aldrig kan vara lösningen för samhällen som präglas av gleshet). Och som Malin Rönnblom säger, det finns ingen illvilja. Ingen politiker vill försämma för någon. Men på grund av marknadslogiken har vi avhänt oss redskapen för politisk förändring. Dessvärre glömde vi tänka hela vägen och på vilka konsekvenser det får.

Med nya möjligheter som digitalisering skapar, med nya trender och nya värderingar bör också nya sätt att organisera verksamheter kunna skapas. Inte genom att påskynda urbanisering och centralisering utan genom att skapa förutsättning för hela landet att leva, genom att ta nytta av den lokala uppfinningsrikedomen och genomföra innovationslösningar på landsbygden för landsbygden. Detta tillsammans med riktiga regionalpolitiska reformer på nationell nivå.

Att tillsammans skapa starka samverkansallianser mellan lokalsamhället, kommunen, regionen och statens förlängda arm; länsstyrelsen i geografiskt lagom stora platser skulle kunna skapa bättre förutsättningar att lösa kommande samhällsutmaningar. Det skulle ge en närhet, flexibilitet och regional, lokal kännedom som är ovärderligt.

Regional planering/organisering

Oavsett nya eller gamla regionindelningar finns det idag ett glapp mellan den lokala och regionala nivån när det gäller delaktighet i lokal planering. I ett samhälle är det oerhört viktigt att de som bor där kan vara med och påverka den lokala utvecklingen. Att få vara delaktig i att hitta lokala lösningar för samhällsservice, kommunikationslösningar, handel, logistik, arbetsmarknad, fritid och kultur. Det handlar om de beståndsdelar som är mycket viktiga för att du ska kunna leva och bo i på en plats men också för att känna delaktighet i samhället i stort. Vi förespråkar därför att det lokala civilsamhället alltid ska göras delaktig i samhällsplaneringen.

BYN SOM FICK VARA MED OCH BESTÄMMA

Det blev riktig bra det här när demokratireformen slog igenom, nu tar vi ju inte bara ansvar för den lokala utvecklingen nu styr vi väldigt tydligt själva. Konstigt att diskussionerna om ett storlän kunde få så positiva effekter för oss i byarna. Det hade ingen trott. Det var väl tack vara att vi tänkte till ordentlig och ställde om del av samhället till att bli mer direkt demokratiskt med en kombination där regionen styrs av den representativa demokratin och vi har en tydlig lokal direkt styrning med

uppdrag att ta hand om lokala frågor. Vi såg ju ett politiskt partisystem som gjorde det allt svårare att rekrytera personer till men nu fungerar vi lite mer som en förening fast vi styr över lokalsamhället. Det går till så att de förtroendevalda politikerna i regionen tar beslut om de övergripande sammanhållande samhällsfrågorna sedan får vi i den lokala utvecklingsgruppen en delegation på de frågor som direkt berör lokalsamhället. Det kan handla om allt från planering av nybyggnation till små saker som underhåll av utebadet.

Sedan infördes det på prov diversifierade arbetsgivaravgifter har vi fått några nya företag och vår förenings dotterkooperativ har kunnat anställa några fler eftersom vi kunde ta över Johanssons verkstad som troligen annars hade lagts ner när Johansson inte orkade längre. Ett lyckat generationsskifte. Extra kul är att Noor som kom hit som flykting hade ungefär samma kunskaper som Johansson så nu är det han som är arbetsledare.

I och med förändringen av strandskyddet kan nu Noor bygga sitt drömhus vid sjön och byggnationen pågår för fullt.

När den nya regionalpolitiken infördes vändes synsättet. Nu kunde värdet av det som producerade användas på plats för lokal utveckling. Landsbygden fick helt andra förutsättningar för service, infrastruktur och välfärd vilket innebar att nya företag kunde starta och redan etablerade hade bättre förutsättningar för verksamheten.

Sverige var nu ett land som höll ihop men utifrån de lokala unika förutsättningarna som gynnade både stad och landsbygd.

Ärendet har beretts av

Terese Bengard

Verksamhetschef Hela Sverige ska leva

Åse Classon

Ordförande Hela Sverige ska leva

Staffan Nilsson

Ordförande Hela Sverige ska leva